

Тема номера: Просторовість

РЕДАКЦІЯ VERBUM

27 ТРАВНЯ 2025

Шановні читачі! Ми всі незмінно (принаймні в цьому, минущому житті) існуємо в часі й просторі. Уже перші люди з книги Буття мали свої дуже конкретні «де» і «коли»: в Едемському саду, на початку світу. Та просторовість визначальна не тільки для наших тривимірних тіл; розум, на позір не скутий обмеженнями простору, теж постійно звертається до його категорій — чи думаємо ми про близьких людей, чи про високі матерії, чи про темні закутки своїх сумлінь. Цей випуск «Вербуму» ми присвятили просторам у всьому їхньому розмаїтті: реальним і уявним, далеким і близьким, буквальним і метафоричним.

Ян Тороп, «Жінки над морем», кінець XIX століття

Розпочинається випуск із тексту отця Володимира Кусьнежа про історію, географію та міський побут Єрусалима часів Христа; знаючи, як жило це місто, ми можемо краще зрозуміти Святе Писання.

Ольга Петренко-Цеунова пропонує поглянути на метафоричний простір національної пам'яті, можливість облаштувати який у нас довго була відібрана: «Ми не виплакали біль Батурина, знищеного 1708 року разом із десятком тисяч його цивільних мешканців... Ми не мали змоги за свіжими слідами осмислити ліквідацію Гетьманщини та руйнування Запорозької Січі... Українську революцію ми теж не встигли повноцінно осмислити і проговорити». Зараз ми маємо змогу по живих слідах працювати зі свіжими травмами — і потребуємо мови, якою ці травми можна виговорити.

Анастасія Бідонько розмірковує про тексти Івана Нечуя-Левицького, які потрапляють (або ні) у шкільну програму: з одного боку, знану всім школярам, а відтак і дорослим «Кайдашеву сім'ю», що описує сільське життя, а з другого — урбаністичні повісті «Хмари» й «Над Чорним морем».

Як сталося, що шкільний літературний канон зосереджується здебільшого на сільському житті? І що можна було б зробити, щоб урізноманітнити його простори?

Марина Мойніхан пише про не перекладений українською, однак украй цікавий роман Жана Жіоно «Пагорб», що балансує на межі апокаліптичного видіння, екологічної притчі та соціальної сатири. Зелений пагорб, на якому з діда-прадіда мешкають персонажі тексту, зненацька перетворюється на простір небезпеки, боротьби за виживання — а водночас і на лабораторію, в якій автор досліджує вади (і зовсім трошки чеснот) людської природи.

І вже традиційно пропонуємо вам пригадати два архівні тексти «Вербуму». У першому з них Галина Качур говорить про те, як облаштувати простір близьких стосунків, навіть якщо нас розділяють величезні відстані. Адже й досі «багатьом із нас доводиться жити без змоги доторкнутися до людини, обійми якої — наше головне заспокійливе». Що робити, щоб залишатися поруч якщо не фізично, то бодай серцем?

А в другому Максим Віхров розповідає про відчуття дому й насидженого місця, про нашу гостру потребу бути серед людей і відчувати довкола себе обжитий простір. «Нас тягне не лише до залюднених місць, а й до місць насиджених. Нам сумно, коли замість непрактичної бруківки вулицю вкриває асфальт або сучасна плитка. Ми не знаємо й не замислюємося, чиї підошви полірували те старе каменюччя, але нам приємно почуватися не першопрохідцями, а частиною щільного людського потоку, що витікає з нетрів минувшини і губиться в тумані майбуття».